

University of Tabriz-Iran
Quarterly Journal of
Philosophical Investigations
ISSN (print): 2251-7960 (online): 2423-4419
Vol. 13/ Issue.27/ summer 2019

Proposing the Idea of Corpopolitics Based of Kristeva's Thoughts

Hassan Fatzade¹, Marzieh Darabi²

1. *Associate Professor of philosophy, University of Zanjan, (Corresponding author) Email: hfatzade@znu.ac.ir*
2. *MA, Islamic Azad University, North Tebran Branch Email: marzjeh362@gmail.com*

Abstract

By separating the semiotic and the symbolic, Kristeva seeks to bring the semiotic chora back to the realm of politics. Chora includes the libidinal force belonging to the mother-child relationship, which at the same time that it has propagated the components of the symbolic realm, has always been suppressed. Kristeva regards this repression as the basis of all the repressions and wants to restrain the authority by returning to this suppressed affair. Here, the repressed affair itself does not return, but it should be backed up by profound psychoanalysis. Kristeva calls this a revolt and thus revealing the deep relationship between macropolitics and micropolitics by giving a political character to it. We will introduce this psychoanalytic understanding of the political affair as corpopolitics. As we will show, corpopolitics seeks to prevent matricide, and this is the most original political act; because, according to us, matricide is the root of all violence and repression. So we shall propose a new reading of Kristeva's political thoughts.

Keywords: Chora, Libidinal Chaos, Matricide, Revolt, Corpopolitics.

Introduction

Julia Kristeva builds her views on a perception of the body as a central concept. By interpreting the subject as “subject in process”, Kristeva makes possible the introduction of an open and flexible subject for a revolution in the micropolitics. By challenging the concept of identity in modern times, he portrays a feminine interpretation of the way of formation of the subject in process, and in this picture, she uses the politics of body as a ground for the formation of a revolutionary change in public policy. Modern interpretations of reality, which are carried out in the symbolic realm and under the law of the Father, first of all, seek to stabilize identified subject, which preserves its unity through the dominance on the interpreted object. Kristeva declares, “there are political implications inherent in the act of interpretation itself, whatever meaning that interpretation bestows... [because the interpretation] is rooted in the speaking’s subject’s need to reassure himself of his image and his identity faced with an object” [1]. This constant identity has been obtained at the cost of femininity repression. In this sense, the female interpretation is fundamentally an anti-interpretation, and the real meaning of the critical reading and the death of the author is realized only with it. Only by restoring the libidinal chaos can one break apart the authority without substituting it with another authority.

“Kristeva’s notion of subjectivity could be considered as a corrective to modern identity politics, undermining the notion of a stable self” [2]. Challenging this identity and the stable self means undermining the authority. In her project, Kristeva seeks to determine the position of the subject and searches it not only in language but also in the physical domain related to language. The politics of the body, which is in her mind in the pre-discursive domain, appears through its archaic motivations and bodily effects; in a pre-oedipal semiotics space, where the sexual identity has not yet been formed and not related to the symbolic. Here, “although there is as yet no outside other, there is archaic “relationship,” marked by the absence of symbolic acts concerning another and made up, instead, of an exclusively corporeal and affective mode of responsiveness: the preverbal semiotic” [3].

Kristevn and the corpopolitics

Kristeva considers revolt to be a devastating influence on the symbolic. In the sense that the semiotic does not come from outside, but it is a layer underlying different factors in the symbolic realm, which provides their motor power. Therefore, to find the Chora, one must look directly at the eyes of the symbolic, a gaze that gradually defamiliarizes itself with its subject and creates a scary monstrosity that is nothing but a phenomenological monster. It can be said that the revolt is a kind of rewriting of Freud's Unheimliche, which shakes our

temporal foundations, and allows us to access the time lost or forgotten in the normative order. In other words, this strange space is the same as the Chora, which Kristeva regards as “new encounter with an unexpected outside element”; stimulating the “images of death” or “female sex” - “Unheimliche as a crumbling of conscious defenses, resulting from the conflicts self-experiences with another” [4].

The semiotic language that is associated with Chora leads the drives and desires towards the language. In other words, the structure of language in Kristeva's thinking is in a dynamic state which is moving between the symbolic and the semiotic. With the advent of the concept of motherhood, which carries Chora's space, Kristeva is trying to find a way out of the violence that lies behind the foundations of modern culture. According to her, Chora carries a creative and rhythmic. The semiotic as fluid and diverse affair attempts to undermine the ideology of the patriarchal class society, which takes power from things such as state, order, ownership, and so on. By introducing the semiotic in language, that is somehow equivalent to a revolution in politics, Kristeva regards her work as essentially political, the policy moving between macro-politics and micro-politics, which we call Corpopolitics. Corpopolitics is a maternal policy-making aimed at returning of desire to the realm of politics, and this means a transition from psychoanalysis to politics. Kristeva is in this sense a Post-Structuralist thinker.

References

- Kristeva, Julia (1983) “Psychoanalysis and the Polis”, trans. Margaret Waller, in *the Politics of Interpretation*, W. J. T. Mitchell (ed.) Chicago: University of Chicago Press, p. 86.
- Sjolholm, Cecilia (2005) *Kristeva and the Political*, London: Routledge
- Beardsworth, Sara (2009) “Love's Lost Labors: Subjectivity, Art, and Politics”, in *Psychoanalysis, Aesthetics, and Politics in the Work of Julia Kristeva*, K. Oliver and S. K. Keltner (eds.), New York: State University of New York, p. 130.
- Kristeva, Julia (1991) *Strangers to Ourselves*, trans. Leon Roudiez, New York: Columbia University Press, p. 188

طرح ایده تن‌سیاست بر اساس اندیشه‌های کریستوا*

حسن فتح‌زاده**

دانشیار گروه فلسفه، دانشگاه زنجان (نویسنده مسئول)

مرضیه دارابی

کارشناس ارشد فلسفه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران، ایران

چکیده:

کریستوا با تفکیک امر نشانه‌ای و امر نمادین، در پی بازگرداندن کورای نشانه‌ای به قلمرو سیاست است. کورا دربرگیرنده نیروی لیبیدویی متعلق به رابطه مادر - کودک است که در عین به پیش راندن مؤلفه‌های قلمرو نمادین، همواره سرکوب شده است. کریستوا این سرکوب را اساس تمام سرکوب‌ها می‌داند و می‌خواهد با بازگشت به این امر سرکوب شده جلوی اقتدار را بگیرد. در این جا دیگر امر سرکوب شده خود باز نمی‌گردد، بلکه باید با تحلیل عمیق زبان زمینه بازگشت به آن را فراهم کرد. کریستوا این بازگشت را «سریچی» می‌نامد و به این ترتیب با دادن خصلتی سیاسی به آن روابط عمیق میان سیاست کلان و سیاست خرد را آشکار می‌کند. این درک روان‌کاوانه از امر سیاسی را تحت عنوان «تن‌سیاست» معرفی خواهیم کرد. چنان که نشان خواهیم داد تن‌سیاست در پی جلوگیری از مادرکشی است و این اصیل‌ترین کنش سیاسی است؛ زیرا به ادعای ما مادرکشی ریشه تمام خشونت‌ها و سرکوب‌ها است. به این منظور خوانشی بدیع از اندیشه‌های سیاسی کریستوا ارائه خواهیم داد.

واژگان کلیدی: کورا، آلوده‌انگاری، آشوب لیبیدویی، مادرکشی، سریچی، تن‌سیاست.

تایید نهایی: ۹۷/۱۰/۸

* تاریخ وصول: ۹۷/۷/۲۵

**E-mail: hfatzade@gmail.com

مقدمه

امر همگون نشانه یک سرکوب است، سرکوب مناطق مورد اختلاف مرزی و نیز تکینگی‌ها که با هم‌دستی قوانین جهان‌شمول صورت گرفته، زیر پوشش علم مشروعیت می‌یابد و جلوگیری از هر نوع فراروی و تخطی از آن را برعهده عقلانیت و سازوکارهای تاریخی آن می‌گذارد. توسل به دوگانه عقلانیت-جنون، رهایی از این سرکوب را به حرکتی بر روی مرزها تبدیل می‌کند که به جان خریدن خطر آن مستلزم کنشی رادیکال و اساساً سیاسی است؛ زیرا فاصله گرفتن از مرزها و سکنا گزیدن در نواحی مرکزی گفتمان‌ها خصلت مشترک تمامی فرهنگ‌ها است. به همین دلیل گفتمان‌های مرزی معاصر، به صرف این که خطر می‌کنند و خود را بر شکاف ناهمگونی و تفاوت بنا می‌کنند، پیشاپیش گفتمان‌هایی سیاسی‌اند؛ هر چند زبانی فنی و بیش از حد تخصصی آن‌ها را در انحصار دانشگاه گرفتار کرده باشد. در مقابل، گفتمان رسمی که دانشگاه متصدی آن است، از طریق فرآیند «به‌هنجارسازی»، مکانیسم پیچیده ارزشی - زیبایی‌شناختی‌ای را به کار می‌گیرد که از رهگذر آن تفاوت و نایکسانی با قضاوتی منفی به عنوان امری منحرف، ناخوشایند و غیرطبیعی سرکوب و به حاشیه رانده می‌شود.

در این میان بدن، هم‌چون خاستگاه فردیت، از کلیت طفره می‌رود و جایگاه نگاشت تفاوت و سیالیت می‌شود. به همین دلیل در گفتمان مدرن از همان آغاز بدن از معنا تهی می‌شود و در یکی از خشن‌ترین تمایزهای تاریخ اندیشه، در فلسفه دکارت، ورطه‌ای بی‌نهایت آن را از عقلانیت جدا می‌سازد. از آن پس هر آن‌چه اندکی به بدن مربوط می‌شود به عنوان ناخالصی در زیر پای نظریه فرو افکنده می‌شود. به این ترتیب زنان، به دلیل غلبه وجه جنسی آن‌ها، بیش‌تر در سویه غیر عقلانی فرهنگ واقع شده‌اند و این خود به تداوم سرکوب و حاشیه‌نشینی آن‌ها انجامیده است. بی‌دلیل نیست که گفتمان‌های رهایی‌بخش معاصر تا حد زیادی بر بدن زنانه شکل گرفته است؛ جلوی سرکوب را باید از سرچشمه گرفت. روانکاوی از این طریق به سیاست راه می‌یابد.

ژولیا کریستوا با اندیشه‌ای لکانی نظریات خود را بر روی درکی از بدن به عنوان مفهومی مرکزی بنا می‌کند. در اندیشه لکان، گرچه فالوس دال مرکزی است و معنا را به جریان می‌اندازد، اما در نهایت این زنانگی است که در قالب تجربه مادرانه نقش محوری در شکل‌گیری سوژه بازی می‌کند و به این ترتیب در مرکز تأملات فرهنگی قرار می‌گیرد. روانکاوی به این معنا شورش طردشدگان و بازگشت حاشیه‌ها به متن است. کریستوا ضمن تفسیری که از سوژه به عنوان «سوژه در فرآیند»^۱ به عمل می‌آورد، زمینه معرفی یک سوژه‌ی باز و انعطاف‌پذیر را برای انقلابی در عرصه سیاست خرد^۲ ممکن می‌سازد. او با به چالش کشیدن مفهوم هویت در دوره مدرن، تفسیر زنانه‌ای از نحوه شکل‌گیری سوژه در فرآیند به تصویر می‌کشد و در این تصویر، سیاست بدن را به عنوان زمینه‌ای برای شکل‌گیری یک تحول انقلابی در عرصه سیاست عمومی به کار می‌برد. در واقع تفسیرهای مدرن از واقعیت، که در قلمرو نمادین^۳ و تحت

قانون پدر به انجام می‌رسد، پیش از هر چیز در پی تثبیت سوژه‌ای این‌همان است که از طریق استیلا بر ابژه تفسیر شده وحدت خود را حفظ می‌کند. به این معنا است که کریستوا اعلام می‌کند «در خود عمل تفسیر، فارغ از این که چه معنایی را عرضه می‌کند، ذاتاً دلالت‌های سیاسی وجود دارد... [چرا که تفسیر] بیش از هر چیز از نیاز سوژه سخن‌گو به کسب اطمینان از تصویر و هویت خود که بر ابژه نقش می‌بندد، ناشی می‌شود» (Kristeva, 1983: 86). این هویت ثابت به قیمت سرکوب زنانگی به دست آمده است. به این معنا تفسیر زنانه اساساً یک ضد تفسیر است و معنای واقعی خوانش انتقادی و مرگ مؤلف تنها با آن تحقق می‌یابد. تنها با بازگرداندن آشوب لیبدوی می‌توان اقتدار را بدون جایگزینی با اقتداری دیگر در هم شکست.

تلقی کریستوا از سوژکتیویته به مثابه تغییری بنیادین در هویت سیاسی مدرن و نیز تحلیل‌برنده یک خود پایدار لحاظ می‌شود (Sjoholm, 2005: 3). به چالش کشیدن این هویت و خود پایدار در واقع به معنای خالی کردن زیر پای اقتدار است. کریستوا در پروژه خود در پی تعیین موقعیت سوژه است و آن را نه فقط در زبان، بلکه در قلمرو بدنی مرتبط با زبان نیز جست‌وجو می‌کند. سیاست بدن که در تفکر او در قلمرو پیشاگتتمانی قرار دارد، از طریق آثار بدنی و انگیزش‌های آرکائیک^۴ خود ظاهر می‌شود؛ در یک فضای نشانه‌ای^۵ پیشاادیبی، جایی که هنوز هویت جنسی شکل نگرفته و در ارتباط با امر نمادین قرار نگرفته است. در این جا «اگر چه هنوز هیچ دیگری بیرونی وجود ندارد، اما رابطه‌ای آرکائیک وجود دارد که مشخصه آن غیاب روابط نمادین با دیگری است و در عوض مبتنی است بر تفاهم صرفاً بدنی و عاطفی: امر نشانه‌ای پیشا‌زبانی» (Beardsworth, 2009: 130).

کورا و امر سیاسی

کریستوا جهان‌شمول‌گرایی^۶ را به مبارزه می‌طلبد؛ جهان‌شمول‌گرایی که به گونه‌ای پارادوکسیکال آرمان‌های تمامیت ارضی، جهانی‌شدن و یکسان‌سازی را نیز به چالش می‌کشد. جهان‌شمول‌گرایی چونان رویه‌ای تحلیلی به شباهت‌ها می‌پردازد و ناظر است به آن‌چه در همه جا حاضر بوده و به موجب آن امور به‌هنجار یا نابه‌هنجار دانسته می‌شوند. از این طریق آن‌چه نامتشابه است به حاشیه رانده می‌شود و غیریت^۸ و فردیت به بهای نوعی یکسان‌سازی طرد می‌شود. این یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های سیاسی معاصر است که پای ادبیات و روانکاوی را به امر سیاسی باز می‌کند.

ویژگی قانون‌گریز بودن ادبیات، که در محافل سنتی تحت عنوان ذوقی بودن ادبیات به آن پرداخته و زهر آن گرفته می‌شود، آن را به آغازگاه مهمی برای مبارزه با این جهان‌شمول‌گرایی تبدیل می‌کند و در این میان شعر جایگاه ویژه‌ای دارد؛ بی‌جهت نیست که کریستوا رویکردی استراتژیک به زبان شاعرانه دارد. شعر ذاتاً انقلابی است، اگر نسبت‌های عمیق آن را با بدن کشف کنیم. این‌جا است که پای روانکاوی به میان می‌آید و بدن را به جایگاه شدن و به خاستگاه هر ساختاری تبدیل می‌کند. روانکاوی لکانی با

ساختارمند دانستن ناخودآگاه، ریشه‌های معنا را در بدن جست‌وجو می‌کند و زیربنایی غریزی برای تمدن قائل می‌شود. سازوکارهای بدن، که در نحوه تولد و خروج کودک از زهدان مادر قابل ردیابی است، هم‌چون ظرف و پذیرنده‌ای است که بعدها در جریان جامعه‌پذیری کودک و ورود او به امر نمادین، معنا در آن نگاشته می‌شود. این ساحت پذیرنده پیشادویی، که گرچه عاری از معنا است و خود شرط امکان معنا و خاستگاه تولد سوژه است، را کریستوا با وام گرفتن اصطلاحی از تیمائوس افلاطون، کورا^۹ می‌نامد. کورا انقلابی‌ترین وجه بدن است، جایی که تجربه مادرانه به سیاست گره می‌خورد.

در اندیشه افلاطون کورا مدلی از ساختار بدنی است که به مثابه ابژه قابل ارائه نیست. در تفکر افلاطون این واژه به معنای مکان و به عبارت دقیق‌تر محیطی است که در آن صور تحقق می‌یابند، مکانی که هم می‌تواند فراگیرنده و پذیرنده باشد و هم مغذی و مادرانه، مکانی که از خود شکلی ندارد و می‌تواند همه اشیاء را در خود جای دهد. کورا در شکل‌گیری جهان نقش پذیرنده‌ای را بر عهده دارد که هم‌چون دایه صبرورت و شدن، جایگاه یا ظرفی را برای هستی موجودات فراهم می‌کند (فتح‌طاهری و پارسا، ۱۳۹۱: ۷۹). کورا مکان یا فضایی است که هستی در آن ظاهر می‌شود و از طریق نهاده شدن در آن صبرورت می‌یابد. کریستوا با استفاده از این مفهوم می‌کوشد ارتباطی میان کورا و زبان برقرار کند. او کورا را فضایی می‌داند که فرد پیش از ورود به زبان، یعنی پیش از نامیدن چیزها و در نتیجه ابژه‌سازی از آن‌ها، در آن به سر می‌برد. «کورا تمامیتی غیر بیانی است که از رانه‌ها و حالات آن‌ها، در تحرکی هم‌زمان متغیر و انتظام یافته، تشکیل شده است» (Kristeva, 1984: 25). کورا یادآور غان‌وغون کردن کودکی است که گرچه نمی‌تواند سخن بگوید، اما این تلاش وی زمینه و شرط ورودش به ساحت نمادین زبان است.^{۱۰} کورا از آن حیث که پیش‌زبانی است هرگز قابل بیان نیست و به هیچ وجه نمی‌تواند ابژه پدیدارشناسی قرار بگیرد، زیرا همواره خارج از شهود مکانی است. به این ترتیب کورا به چیزی نام‌ناپذیر و البته فهم‌ناپذیر برای گفتمان مردانه حاکم بدل می‌شود. کریستوا با تکیه بر کورا زبان را به محکمه می‌کشاند. بیرون بودن کورا از قلمرو نمادین چنین امکانی را پیش پای وی می‌نهد. تنها یک مادر می‌تواند هم درون باشد و هم بیرون؛ هم خود و هم دیگری. تجربه مادرانه تحقق رویای دریدایی در واسازی تقابل‌های متافیزیکی است. کورا فضایی است که «خود» در آن هم آفریده و هم انکار می‌شود، جایی که وحدتش در برابر روند تحولات و ایستائی‌هایی که مولد وی بوده‌اند متلاشی می‌شود (پین، ۱۳۸۰: ۲۷۳).

کریستوا با طرح ایده کورا، و به تبع آن امر نشانه‌ای، سعی در معرفی امری پیش‌گفتمانی دارد که به عنوان زمینه‌ای برای شکل‌گیری سوژه در فرآیند است. «کریستوا بر اساس تفاسیر روانکاوانه، زبان‌شناختی و فلسفی خود می‌کوشد تا تصویر نسبتاً پویاتر و کاربردی‌تر از این مفهوم به دست دهد. او با مرتبط ساختن این واژه با زبان در نظر دارد به کلیه تجاربی اشاره کند که نشانه‌های زبانی نمی‌توانند بر آن

دلالت کنند، یعنی فرآیندهای گوناگون مقدم بر نشانه و قواعد نحو» (Fletcher and Andrew, 1990: 46). سوژه در فرآیند با نفی و انکار خود به طور مدام در حرکت است و شدن‌های جدیدی را خلق می‌کند و این کار را بر مبنای اثراتی از امر نشانه‌ای که در زبان اتفاق می‌افتد به انجام می‌رساند. سوژه از قوانین علی تبعیت نمی‌کند و صیوررت آن نتیجه فشار از پشت نیست، یعنی وضعیت در لحظه کنونی وضعیت در لحظه بعدی را نمی‌آفریند؛ گرچه مقتضای رخداد وضعیت‌هایی خاص است. در واقع موتور محرک این صیوررت دائم زمینه ناهمگون گسترده در زیر آن - یعنی کورای نشانه‌ای - است. امر نشانه‌ای، که توسط کورای نشانه‌ای در مرحله پیشادایی رخ می‌دهد، هم‌چون فرآیندی در درون نظام‌های نشانه‌ای مرسوم باقی می‌ماند و محدوده این نظام‌ها را مورد تردید و تخطی قرار می‌دهد. کورا به عنوان یک امر پیشاگفتمانی همواره در رابطه با امر نمادین و فرهنگ مطرح می‌شود. کورا به عنوان نامکانی^{۱۱} که مدام در حال بازتولید ریتم‌ها و انگیزش‌های زبانی است، در عین این که در خود محصور است، اثرات خود را به عنوان انگیزتاری متجاوز به امر نمادین و فرهنگ تحمیل می‌کند. رویکرد کریستوا به سوژه در فرآیندی که به طور مداوم اثرات کورای نشانه‌ای در آن قابل تشخیص است، همواره ناظر به بی‌ثباتی‌های دلالت و ساختار است و بدین طریق سویه‌ای خلاقانه و انقلابی به خود می‌گیرد. درست است که سوژه در فرآیند همواره تابع پدیده‌های مهمی چون زبان، فرهنگ، بافت، تاریخ و جنسیت است که هویتش را شکل می‌دهد، ولی اثرات کورای نشانه‌ای نیز به عنوان انگیزتاری خلاق در روند شکل‌گیری سوژه در فرآیند تأثیرات تعیین‌کننده خود را بر جای می‌گذارد. به این ترتیب کریستوا با طرح مفهوم کورا سوژه‌ای را معرفی می‌کند که مدام میان امر نمادین و امر نشانه‌ای در حرکت است.

تعریف بدن به صورت پیشادایی و پیشازبانی، آن را از داشتن یک کیفیت فرهنگی و سیاسی بی‌نیاز و مستثنی نمی‌سازد (Sjoholm, 2005: 72). با این حال فهم پیشادایی از بدن، علی‌رغم شفافیت عملکردش، دشوار به نظر می‌رسد، زیرا در این مفهوم روشن نیست ما با چه بدنی سر و کار داریم، آیا این بدن اندام‌واره‌ای از گوشت و پوست و استخوان است که صرفاً زندگی و احساس دارد؟ یا بدنی که به وسیله مفاهیم باستانی و مجراهای ساده و خام از آثار انگیزاننده و پیش‌برنده گفتمانی و اعمال اجتماعی تعریف شده است؟ (Ibid) بدن کریستوایی، به عنوان زمینه‌ای که حامل کورا است، پیشاگفتمانی است و از طریق مفاهیم دریافت نمی‌شود. بدن پیشاگفتمانی حامل منفیت^{۱۲}، تمایز و دگرگونی و پیشاپیش از درون شکاف خورده است. این شکاف نخستین جایی است که در آن غیریت نگاشته می‌شود. به همین دلیل بدن مردانه برای فهم بنیان‌های سوژه سترون است و از زایش مفاهیم ناتوان. باید از نقطه جدیدی آغاز کرد، از بدن شکاف‌خورده زنانه. فروید «دره» را یک نماد معمول رویای زنانه می‌دانست، زیرا «زن در خودش همواره دیگری است» (ایریگاری، ۱۳۸۱: ۴۸۶). دیگری در این شکاف متولد می‌شود؛ این

شکاف هم بیرون است، هم درون. رد حقیقت را امروز باید تا این شکاف دنبال کرد: «اگر حقیقت زن باشد چه خواهد شد؟» (نیچه، ۱۳۸۷: ۱۹).

در روان‌کاوی لکانی رانه‌های لیبیدویی نخستین در روند رشد کودک سرکوب می‌شود و این سرکوب شرط شکل‌گیری سوژه است. «آشوب لیبیدویی که سرشت‌نمای وابستگی نخستین به بدن مادر است، اکنون به طور کامل تحت الزام عاملی وحدت‌بخش در می‌آید که زبان وی توسط قانونی سرکوبگر ساختاربنده شده است» (Butler, 1990: 79). کریستوا روایت لکانی را که معنای فرهنگی را مستلزم سرکوب رابطه نخستین با بدن مادر می‌داند، به چالش می‌کشد. بر طبق نظر لکان قانون پدری^{۱۳} دلالت زبانی - امر نمادین - را بنیاد می‌نهد و این چنین به اصل جهان‌شمول سازنده فرهنگ تبدیل می‌شود. این قانون از طریق سرکوب رانه‌های لیبیدویی اولیه، از جمله وابستگی اولیه کودک به بدن مادر، زبان معنادار و در نتیجه تجربه معنادار را ممکن می‌سازد؛ اما کریستوا نشان می‌دهد «امر نشانه‌ای» که توسط کورای نشانه‌ای شکل گرفته، بُعدی از زبان است که با بدن مادرانه برانگیخته می‌شود و منبع جاودانه دگرگونی و آفرینندگی در قلمرو نمادین به حساب می‌آید. رانه‌های متکثری که بنیان امر نشانه‌ای اند، اقتصاد لیبیدویی پیشاکفتمانی‌ای را شکل می‌دهند که برخی اوقات خود را در زبان نشان می‌دهد، اما در وضعیت هستی‌شناسانه‌ی پیشاکفتمانی زبان باقی می‌ماند (Ibid: 80). البته این منبع لیبیدویی دگرگونی نمی‌تواند به‌عینه در شرایط فرهنگ حفظ شود، زیرا حضور مستقیم آن در فرهنگ به جنون و بیماری روانی و از کار افتادن خود زندگی فرهنگی می‌انجامد. به همین دلیل کریستوا امر نشانه‌ای را به عنوان ایدئالی رهایی‌بخش مدام فرض و انکار می‌کند.

با این حال می‌توان خطوط کلی مناسبات عمیق و تودرتوی میان کورا و امر سیاسی را ترسیم کرد. حتی کورای تیمائوس نیز از اهمیت سیاسی برخوردار است، به دلیل اینکه مسأله سیاست در این‌جا مسأله‌ای صرفاً تئوریک نیست، بلکه کورا قدرتی دگرگون‌ساز در این قلمرو دارد. کورا در تفکر افلاطون فضایی است که هستی در آن ظاهر می‌شود و از طریق نهاده شدن در آن صیوروت می‌یابد. کورا در مفهوم سیاسی خود فقدان و غیریت ذاتی نهفته در مرزهایی است که هر کنش سیاسی در آن زاده می‌شود (Sjoholm, 2005: 4). کریستوا با تفسیری روانکاوانه می‌کوشد تصویر پویایی از این مفهوم ارائه بدهد؛ او با مرتبط ساختن آن با زبان به تمام تجربه‌هایی اشاره می‌کند که نشانه‌های زبانی نمی‌توانند آن‌ها را بیان کنند. او کورا را اقتصاد انگیزه‌های یک سوژه و بازنمایی یک درک تجسم‌یافته‌ی فرارونده از محدودیت‌هایی می‌داند که قراردادهای اجتماعی بر او تحمیل می‌کنند و کورا مدام در حال فراروندگی از آن است. بی‌جهت نیست که رویکرد سیاست مدرن به بدن همواره معطوف به کنترل و محدودکننده و سرکوبگر بوده است. پدرسالاری تاریخی، خشونت نظام‌مند علیه زنان، وجه بیرونی و سطحی این خشونت و سرکوب فراگیر است. فمینیسم ضمن جایگزینی بدنی انتزاع‌شده با بدنی زنده و دارای تجربه‌ها

و احساسات اصیل و تعیین‌کننده، برای نخستین بار شکل‌گیری شهروند جدیدی را نوید می‌دهد که به معنای واقعی انقلابی و آزادی‌خواه است.

آلوده‌انگاری و شکل‌گیری سوپژکتیویته

با نگاه به آثاری هم‌چون خورشید سیاه افسردگی و مالیخولیا، قدرت‌های وحشت و داستان‌های عشق و روانکاوی، به نظر می‌رسد کریستوا دهه ۱۹۸۰ دیگر درباره انقلاب در زبان شاعرانه صحبت نمی‌کند. در این دهه نظریه‌های کریستوا از انقلاب به سوی آسیب‌شناسی حرکت می‌کند و مواردی عرضه می‌کند که در آن فرد برآمده از جامعه و تاریخ آن است. با این حال فرد حامل ساختارهایی ناآگاهانه است که نظم نمادین را به چالش می‌کشد. به این ترتیب مؤلفه‌های بنیادینی در فرهنگ قابل ردیابی است که می‌تواند هم‌چون وجدان انتقادگر جامعه عمل کند. در این میان هنر و ادبیات به مثابه چالش‌هایی پایدار حاوی الگوهای اند که در واقع تبلور یافته ساختارهای ناآگاهانه مذکور اند. به همین دلیل اگر هنر و ادبیات از سیطره ایدئولوژی رها شوند، چونان لولاهایی عمل می‌کنند که حوزه کورای نشان‌های را بر حوزه نمادین زبان می‌نشانند و از طریق کنترل نیروهای لیبیدویی زمینه نقد رادیکال جامعه را فراهم می‌آورند.

از دید کریستوا زبان فرایندی پویا است و معنا از هم‌کنشی نشانه و نماد برمی‌خیزد. انرژی‌های نشانه‌ای هم‌چون نیرویی دیونیزوسی کاربرد خلاق و هنجارشکن زبان را ممکن می‌سازند، اما قابلیت‌های نظم دهنده امر نمادین هم‌چون چارچوبی آپولونی هیاهوی دیوانه‌وار آن‌ها را مهار و مفهوم می‌سازند. در مقابل، آن‌جا که امر نمادین به‌ویژه در شکل زبان علمی می‌کوشد تطابق دقیق میان واژه و ابژه برقرار کند و نشانه را یکسره سرکوب کند واکنش متعادل‌کننده امر نشانه‌ای این سودای تمامیت‌خواهانه را مهار می‌کند. بارزترین جلوه امر نشانه‌ای زبان شاعرانه و وجه موسیقایی آن، کشش‌های حسی آن، انفجارهای معنایی آن و قاعده‌گریزی‌های آن است. کریستوا متن شاعرانه را هم‌چون عرصه‌ی تقابل دیالکتیکی این دو نظم ناهمگون قرائت می‌کند (رشیدیان، ۱۳۹۳: ۴۹۶).

نیروی دیونیزوسی نشانه وجه جنون‌آمیز نوع را می‌سازد و چارچوب آپولونی نماد وجه کلاسیک آن را. نیروی دیونیزوسی نشانه فرآورنده امر مازادی^{۱۴} است که انسان را ورای طبیعت تعریف می‌کند، اما مسأله مهم در این بحث، فراتر از امر زیبایی‌شناختی، ایده‌های سیاسی ناظر به حقیقت است. تطابق دقیق میان واژه و ابژه که بیش از هر جا در گفتمان علم مدرن دنبال می‌شود، بنیان تمامیت‌گرایی است. این تطابق کامل، علاوه بر این که به خیال اجازه پرواز و آفرینش‌گری نمی‌دهد، امکان هر نوع غیریت و تفاوتی را پیشاپیش نفی می‌کند و با تک‌صدایی ذاتی خود به تمامیت‌گرایی می‌انجامد. ایده بازگشت امر

نشانه‌ای در دل هر استراتژی رادیکال برای مبارزه با این تمامیت‌گرایی نهفته است. وجه انقلابی زبان شاعرانه از نظر کریستوا در همین است.

فرهنگ برای کریستوا، هم‌چون فروید، در وجوه نخستین خود برآمده از رانه‌های ناآگاهانه‌ی خیال‌پردازی است. در این راستا هنر و ادبیات به بسیاری از نیروها عینیت می‌بخشد که جامعه را ناآگاهانه و بیش‌تر در وضعیت مکاشفه‌آمیزش از هم می‌گسلد و به چالش می‌کشد. ماهیت مالیکولیایی هنر و وجوه پارانوئید ادبیات پیش از آن که به مثابه الگوهای فرهنگی در نظر گرفته شوند، مرکزیت بدن و سرشاری آن را از رانه‌های ناآگاهانه به رخ می‌کشد. آسیب‌شناسی مالیکولیا، پارانوئیا و نظایر آن، ابژه و واژه را از هم می‌گسلد. بنابراین بدن در آن فضای خالی نظم نمادین را هم‌زمان می‌نگارد و می‌شکافد (Sjoholm, 2005: 76). در این میان بدن زن از موقعیتی ممتاز و منحصر به فرد برخوردار است.

در گفتمان حاکم بدن زن تلویحاً عاملی دانسته می‌شود که باید طرد و انکار شود و مورد تعدی قرار گیرد، چرا که محدودیت‌های امر نمادین را رسوا و آن را تهدید می‌کند. این جایگاه ویژه بدن زنانه به نقش ضدتئوریک مادری باز می‌گردد. در اندیشه کریستوا تقابل سوژه - ابژه در مواجهه با بدن دیگر ساخته می‌شود، که این مسأله می‌تواند راه‌گشای رابطه با دیگری نیز باشد. در واقع رابطه سوژه - ابژه و به تبع آن رابطه سوژه - سوژه، پیامد این همانی اولیه با مادر در بطن زهدان و تقلائی ثانویه برای رفع^{۱۵} این همانی است. به این ترتیب پستان مادر به مثابه ابژه نخستین ظاهر می‌شود و کودک در مرحله‌ی دهانی^{۱۶} به سوژه تبدیل می‌شود. این زایش بدنی سوژه نیروی چالش‌زایی است که همواره توسط گفتمان حاکم سانسور شده است. کریستوا در پی بازگرداندن آن به میدان فلسفه است و به این منظور از تفسیر دکارتی - هگلی عبور می‌کند. برای فهم تقابل سوژه - ابژه در تفکر کریستوا لازم است نگاهی به مفهوم «آلوده‌انگاری»^{۱۷} و نقش آن در شکل‌گیری سوژکتیویته داشته باشیم.

آلوده‌انگاری عبارت از طرد و واپس‌زنی چیزی درون خود است که برای خود «دیگری» محسوب می‌شود و خود به این وسیله مرزهایی برای یک «من» همواره ناپایدار ایجاد می‌کند (مک‌آفی، ۱۳۸۴: ۷۵). آلوده‌انگاری مکانیسمی برای دفاع از تمامیت مرزهای سوژه است، مبتنی بر فرآیند بیرون راندن دیگری از خود. به این ترتیب امر آلوده جایی میان ابژه و سوژه قرار دارد و عناصر منع‌شده‌ای^{۱۸} از خود را بازمی‌نماید که به زحمت از یک فضای آستانه‌ای^{۱۹} جدا شده‌اند (Childers and Hentzi, 1995: 308). در تحلیل‌های لکانی بدن کودک میانجی‌ای^{۲۰} است بی‌مرز و در نتیجه بی‌هویت، زیرا کودک میان بدن خود و مادر تمایزی نمی‌گذارد. قرار است بعدها سوژه بر این میانجی نگاشته شود. سوژکتیویته برای تحقق‌اش باید تفاوت و شکافی در خود، میان خود و دیگری، بیابد. «سوژه و ابژه یک‌دیگر را به بیرون از خودشان می‌رانند، با یک‌دیگر مواجه می‌شوند، فرو می‌پاشند و دوباره آغاز می‌کنند - جدانشدنی، پست، محکوم شده، در مرز آن‌چه قابل درک و اندیشیدن است: آلوده انگاشته» (Kristeva, 1982: 18).

این جدا شدن خاستگاه ظهور متأخر امر نمادین است، زیرا «فقدان شرط ضروری ظهور نماد است»؛ پس «کودک، که با جدایی پا به عرصه می‌گذارد، اشیاء یا صداهایی را تولید یا مورد استفاده قرار می‌دهد که هم‌ارز نمادین امر از دست رفته اند» (Kristeva, 1992: 23).

سوژه در حالت ناب‌بودگی امکان ظهور ندارد، آلوده‌انگاری شرط وقوع آن است. با این حال فرد در دوران بلوغ درگیر توهم این‌همانی و استغنا می‌شود و با فراموشی ریشه‌های خود، غیریت و دیگری را پیشاپیش از ساحت اندیشه اصیل بیرون می‌راند. «زبان از نفی فقدان آغاز می‌شود»، نخست سوگواری برای از دست دادن ابژه‌ای اساسی که همان مادر است و سپس بازیابی او در زبان (Ibid: 43). کریستوا در پی بازگرداندن آن «حقیقت آلوده» به بازی است. به یاد آوردن زمینه شیروفرنیک تولد سوژه، درمانی اساسی برای خودشیفتگی متأخر است؛ زیرا خودشیفتگی محصول ناب‌گرایی^{۲۱} است. بدون این یادآوری، آلودگی صرفاً در سطح نمادین تجربه می‌شود. در این حالت آلودگی معطوف به ابژه‌ای مشخص است، به جای این که، به معنای نخستین‌اش، شرط تحقق ابژه به طور کلی باشد. این آلوده‌انگاری متأخر، به عنوان آلوده‌انگاری منحرف، که تنها در قلمرو نمادین روی می‌دهد، موضوع مهمی در تأملات فلسفی - سیاسی کریستوا است.

کریستوا این آلوده‌انگاری منحرف را مستلزم مادرکشی^{۲۲} می‌داند. آن چه به مذکرسازی دکارتی اندیشه مشهور است، ناظر به همین نفی ساحت نشانه‌ای و برساختن نمادین فرهنگ است. رانه‌های ناآگاهانه‌ی پارانوئید متعلق به مرحله‌ی دهانی نفی می‌شود، تا عقلانیت در تفسیری ایدئال و صرفاً صوری تمام فضای فرهنگ را اشغال کند. پیامد این تفسیر صوری از عقلانیت، بیرون راندن دیگری از حوزه‌ی تعلق ایگو و نفی بنیادین اخلاق است. به این معنا ریشه تمام خشونت‌ها و سرکوب‌ها پدرسالاری است. پدرسالاری مستلزم هبوط رابطه مادرانه از آسمان عقلانیت، به ساحتی صرفاً زیبایی‌شناختی و فانتزی، با سویه‌های پررنگ نوستالژیک است. کریستوا خواهان بازگشت این رابطه به حوزه عمومی است، خواهان بازگشت روان‌کاوی به سیاست. در تحلیلی روان‌کاوانه «اگر همواره بهای دست‌یابی به امر جهان‌شمول بیرون راندن خارجی‌ها است و اگر مفهوم آشنایی^{۲۳} را تنها می‌توان بر اساس مفهوم غرابت^{۲۴} بنا کرد، آن‌گاه به یک معنا همیشه هر یک از طرفین در دیگری حاضر است» (Edmonds, 2009: 217).

کریستوا معتقد است که موجودات به عنوان سوژه‌هایی مجرد و مستقل به جهان وارد نمی‌شوند، بلکه تجربه نخستین ما، تجربه‌ای از یک تمامیت و یکسانی با محیط و تجربه‌ای از یک کورای نشانه‌ای است (مک‌آفی، ۱۳۸۴: ۷۶). کودک آلوده‌انگار در پی بیرون راندن بدن مادر از خویش است. او در عین شیفتگی‌اش به بدن مادرانه‌ی نخستین، برای نجات خود و پیشرفت سوژکتیوش به آلوده‌انگاری نیاز دارد (کریستوا، ۱۳۸۹: ۲). باید این توضیح را اضافه کنیم که کودک در مرحله نشانه‌ای حس بیرون راندن مادر را به همراه خواستن او تجربه می‌کند، بنابراین واژه‌ی آلوده‌انگاری در تفکر کریستوا صرفاً مترادف

با دفع کردن نیست و طنینی دیالکتیکی دارد. در بحث آلوده‌نگاری می‌توان گفت کودک در وضعیتی که هنوز با مادرش یکی است، بخشی از خودش را از یاد می‌برد تا به یک خود بدل شود. آلوده‌نگاری در این حالت به جای این که تکذیب یا انکار باشد، نوعی عدم پذیرش است و به معنای آن است که از جسم در سطح نمادین روانه نمی‌شود (Sjoholm, 2005: 79).

امر آلوده در پیرامون خودآگاهی به طور نامحسوس برای همیشه باقی می‌ماند. در واقع این ترس از بازگشت به تن مادر، این ترس مربوط به از دست دادن هویت خود شخص، همان چیزی است که فروید آن را منبع نهایی احساس غرابت می‌داند؛ این فضای غریب در واقع هیچ چیز تازه یا بیگانه‌ای نیست، بلکه چیزی است که در ذهن آشنا و سابقه‌دار بوده است (مک‌آفی، ۱۳۸۴: ۸۴). و چه چیز می‌تواند آشنا تر از «زهدان مادر» باشد؟ فروید «امر غریب»^{۲۵} را چیزی می‌داند که به گونه‌ای اسرارآمیز آشنا به نظر می‌رسد، چیزی که دست‌خوش سرکوب شده و بار دیگر بازگشته است (همان: ۸۱). فروید این پدیده را «بازگشت امر سرکوب‌شده» و کریستوا آن را «آلوده‌نگاری» نخستین می‌نامد، اما هر دو در این توافق دارند که این وضعیت همراه همیشگی خودآگاهی است؛ اشتیاقی به بازگشت به کورای مادرانه و همچنین نگرانی عمیق در مورد مکان از دست دادن هویت و سوژگی‌تویته خود (همان: ۸۲).

سوژه در روند رشد خود، با فراموشی آلوده‌نگاری نخستین و به واسطه آلوده‌نگاری متأخر، از طریق آیین‌های تطهیر به تزکیه و تثبیت هویت خود دست می‌یازد (همان: ۹۱). کریستوا معتقد است که هیچ چیز نمی‌تواند پیش از ایجاد زبانی نمادین که پاک را از ناپاک و مقدس را از غیرمقدس جدا می‌کند، سوژه را تطهیر کند. امر آلوده به مثابه پسماندی است که از فرهنگ طرد می‌شود، امری که در پاک‌سازی آئینی خود را نشان می‌دهد. در ادبیات معاصر نژادپرستی، قوم‌مداری، بیگانه‌هراسی و... جانشین آئین‌های مذهبی باستانی تطهیر می‌شود. این آیین‌های طرد و تطهیر بخشی ضروری از مکانیسم‌های سیاسی مدرن اند. در این راستا پدرسالاری عمیقاً با ارزش‌های همگرا در قلمروهای اجتماعی، سیاسی و مذهبی گره خورده است (Sjoholm, 2005: 80). ارزش‌هایی که به شکل‌های افراطی نژادپرستی، فاشیسم و اورتودکس مذهبی شاهدشان بوده‌ایم. تحلیل‌های کریستوا آن‌ها را به مفاهیم روان‌کاوانه آلوده‌نگاری و خودشیفتگی مرتبط می‌سازد. در این وضعیت‌ها به جای مداخله نظم نمادین، ارضای کامل و بی‌درنگ همه‌ی امیال طلب می‌شود؛ طلب بازگشت به مرحله خودشیفتگی اولیه، بازگشت به شکلی از عشق به خود که پیش از ایجاد تمایز سوژه - ابژه در کورا حاضر است (مک‌آفی، ۱۳۸۴: ۹۲). از نظر کریستوا رویای یهودی‌ستیزی به معنای این توهم است که می‌توان نظم نمادین را بعداً کنار گذاشت و به کورای نشانه‌ای به عنوان فضایی تمامیت‌بخش و منسجم بازگشت. آلوده‌نگاری متأخر بنیان همه خشونت‌ها است.

احساس تعدی، انزجار و پرخاشگری و نارضایتی در مرحله این‌همانی نخستین با مادر و در ارتباط با بدن او شکل می‌گیرد. بنابراین اگر کودک در قطع این ارتباط به فهم خوبی از رابطه با مادر رسیده باشد،

می‌تواند در روند رشد خود در ارتباط با پیرامون خود و دیگران، رابطه درستی را پی‌ریزی کند. در تفکر کریستوا این اتفاق در گذر از مرحله کورای نشانه‌ای روی می‌دهد، وقتی کودک هنوز در انسجام و یگانگی با بدن مادر خود به سر می‌برد. کریستوا خواهان پاس‌داشت این آلوده‌انگاری اصیل است چراکه «کشف یک دیگری در خود من را دچار شیذوفرنی نمی‌کند، بلکه من را قادر می‌سازد تا در مقابل خطر روان‌پریشی بایستم، چیزی که شاید تنها جهنم حقیقتاً هولناک باشد» (Kristeva, 1987: 56). تمدن با نفی و سرکوب این آلوده‌انگاری مشروع نخستین، زمینه مادرکشی و در نتیجه برآمدن آلوده‌انگاری منحرف پدرسالارانه را فراهم می‌آورد.

ایده تن‌سیاست

چنان که گفته شد هویت «سوژه در فرآیند» در هیچ زمان و مکانی ثبات ندارد و مدام میان امر نشانه‌ای و امر نمادین در نوسان است، بدون این که قابل تحویل^{۲۶} به یکی از آن دو باشد. با این حال کریستوا یکی از ویژگی‌های فرهنگ معاصر را در گسست میان امر نشانه‌ای و امر نمادین می‌داند، به گونه‌ای که امر نمادین توهم استغنا یافته و از ریشه‌های نشانه‌ای خود جدا افتاده است. در تحلیل‌های قبلی نشان دادیم که فراموشی کورای نشانه‌ای چگونه به نفی غیریت و سرکوب دیگری می‌انجامد؛ چیزی که تحت عنوان «آلوده‌انگاری منحرف» به آن پرداختیم. به این ترتیب تنها راه اصیل مبارزه با خشونت و سرکوب، بازگشت به امر نشانه‌ای در قالب گفتمانی زنانه است، به معنای پذیرش اولیه امر نشانه‌ای در تجربه پیشاگفتمانی مادرانه. کنش سیاسی اصیل مستلزم مقاومت در مقابل مادرکشی است. کریستوا برای اشاره به این مبارزه سیاسی مبتنی بر چنین مقاومتی از اصطلاح «سریچی^{۲۷}» استفاده می‌کند.

سریچی علاوه بر دلالت‌های آشکارا سیاسی خود (به معنای طغیان و شورش)، با توجه به معانی ریشه‌شناسی‌اش سوبه‌های روان‌کاوانه‌ای نیز نزد کریستوا دارد. واژه‌ی revolt از ریشه لاتین revolver به معنای «پیچیدن» و «بازگشتن» است. این پیچش و بازگشت در واقع نه بازگشتی آرکائیک^{۲۸} که بازگشتی پسین به بخش‌های از دست رفته دوران کودکی است. مفهوم سریچی در یک سر طیف به مفهوم انقلاب^{۲۹} ختم می‌شود و در سوی دیگر معطوف به امیال و رانه‌های سرکوب شده است. به این ترتیب کریستوا با تأکید بر این مفهوم میان سیاست کلان^{۳۰} و سیاست خرد مناسباتی استراتژیک برقرار می‌کند. برای مثال از نظر کریستوا، بدن واژینال تجربه‌ای از درون‌بودگی در اختیار زنان می‌گذارد که در مقابل تنظیم و نظارت مقاومت می‌کند. این مقاومت از یک سو در میزان نامتناسب ابتدای زنان به افسردگی بارتاب می‌یابد و از سوی دیگر نشان دهنده‌ی ظرفیت ویژه‌ای برای سریچی است (Hansen, 2013: 38).^{۳۱}

به این ترتیب تجربه پیشاگفتمانی مادرانه، با بازگرداندن کورای نشانه‌ای به قلمرو سیاست، روان‌کاوی را در تحلیل سیاسی دخیل می‌کند و زمینه شکل‌گیری قلمرویی را فراهم می‌آورد که ما آن را تن‌سیاست^{۳۲}

می‌نامیم. تن‌سیاست به معنای انتشار کنش سیاسی در قلمرو امیال و رانه‌های سرکوب شده و مصادره شده توسط قلمرو نمادین است. از نظر کریستوا «زبان به مثابه کارکردی نمادین، خود را از طریق و به بهای سرکوب رانه‌های غریزی و رابطه‌ی پیوسته با مادر تقویم می‌کند» (Kristeva, 1980: 136). سیاست ناگزیر از پذیرفتن دیگری سرکوب شده‌اش - آشوب لیبدویی - است. باید از «بازگشت دوباره مادر»، به جای «بازگشت دوباره خدای پدر»^{۳۳} سخن گفت؛ آن‌هم نه به معنای حضور فراگیر^{۳۴} که به معنای احترام به غیاب و آغوشی باز برای غیریت. کنش سیاسی بازگشت به میل است، برای بازگشت دیگری به اصالت تجربه.

اگر دموکراسی معنایی داشته باشد، آن معنا عبارت از در اختیار نداشتن هیچ اقتدار یا مرجعیت قابل شناسایی‌ای است که از جایگاه یا نیروی محرکی جز جایگاه یا نیروی محرک یک میل - یک خواست، یک انتظار، یا یک اندیشه - منبعت شده باشد، [پس اقتدار و مشروعیت دموکراسی از جایگاه یک میل نشأت گرفته،] یعنی از جایی که آن‌چه در آن بیان و بازشناخته می‌شود امکان راستین همه با هم بودن است، یعنی با هم بودن همگان و هر یک از همگان (نانسی، ۱۳۹۱: ۳۰).

بنا بر نظر کریستوا سوژه‌های امروزی در خطر از دست دادن تماس خود با امر نشانه‌ای هستند، زیرا حساسیت خود را در قبال انرژی نشانه‌ای از دست داده‌اند. به نظر وی ما با انگیزش‌هایی تهی که نمی‌توانیم به درستی درکشان کنیم یا در مقابل‌شان واکنشی نشان دهیم، محاصره شده‌ایم و به این ترتیب راه بازگشت به کورای مادرانه خود را گم کرده‌ایم؛ کریستوا این‌چنین معنای رادیکال‌تری برای از خودبیگانگی طرح می‌کند. «از نظر کریستوا، مالخولیا به عنوان پدیده‌ای متعلق به فرهنگ غرب، در نهایت نوعی ناتوانی است در توجه به زنانگی مادرانه: «گم شده» نهایی تمام سوژه‌ها» (Beardsworth, 2009: 130). یعنی این تنها «دیگری» نیست که از دست می‌رود، «خود» نیز قربانی مادرکشی می‌شود. تن‌سیاست، با تأکید بر ایده سرپیچی، تنها درمان بنیادین این از خودبیگانگی است و این رادیکال‌ترین تعریف از انقلاب است؛ انقلابی در فرهنگ، با پیامدهایی ماندگار در قلمرو سیاست.

نتیجه‌گیری

کریستوا سرپیچی را متضمن نفوذی ویرانگر در امر آشنای نمادین می‌داند. به این معنا که امر نشانه‌ای از بیرون وارد نمی‌شود، بلکه لایه‌ای است گسترده در زیر عوامل مختلف در قلمرو نمادین که نیروی محرک آن‌ها را فراهم می‌کند. بنابراین برای دریافتن کورای نشانه‌ای باید مستقیم در چشمان امر نمادین زل زد، خیره شدنی که به تدریج از موضوع خود آشنایی‌زدایی می‌کند و هیولایی ترسناک می‌آفریند که

چیزی جز همان «هیولا»ی پدیدارشناختی نیست. می‌توان گفت: سرپیچی به نوعی بازنویسی همان امر غریب فرویدی است، امری که شالوده‌های زمانی ما را متزلزل می‌کند و به ما اجازه می‌دهد تا به زمان از دست رفته یا فراموش شده در نظم هنجارساز دسترسی پیدا کنیم. به تعبیری دیگر این فضای غریب همان کورای نشانه‌ای کریستوا است که وی آن را به مثابه «مواجهه‌ای جدید با یک عنصر بیرونی غیرمنتظره» می‌داند؛ برانگیزاننده «تصویر مرگ» یا «جنس مونث» - «امر غریب به مثابه فروپاشی دیوار دفاعی آگاهی، پیامد برخوردهایی است که میان خود و دیگری تجربه می‌شود» (Kristeva, 1991: 188).

زبان نشانه‌ای که با کورای نشانه‌ای در ارتباط است، رانه‌ها و امیال را به سمت زبان هدایت می‌کند. به عبارت دیگر ساختار زبان در تفکر کریستوا حالتی دینامیک دارد که میان وجوه نمادین و نشانه‌ای در حرکت است، و البته در دوران مدرن این هماهنگی و حرکت دچار تزلزل شده و انگیزش‌های امر نشانه‌ای رنگ باخته‌اند. کریستوا با مطرح کردن مفهوم مادرانگی که حامل فضای کورای نشانه‌ای است، سعی در یافتن راه برون‌رفتی از خشونت نهفته در بنیان‌های فرهنگ مدرن دارد. بنا بر نظر وی کورا حامل فضایی خلاق و ریتیمیک است که می‌توان از طریق سرپیچی و بازگشت به آن، امر نشانه‌ای را به گفتمان پدرسالارانه‌ای حاکم وارد کرد. امر نشانه‌ای به عنوان امری سیال و متکثر، سعی در متزلزل کردن ایدئولوژی جامعه طبقاتی پدرسالارانه‌ای دارد که قدرت خود را از اموری چون دولت، نظم، مالکیت و... می‌گیرد. با وارد کردن امر نشانه‌ای در زبان، که به نوعی معادل با انقلاب در عرصه سیاست است، کریستوا از موضع یک روان‌کاو، کار خود را اساساً سیاسی می‌داند؛ سیاستی در رفت و آمد میان سیاست کلان و سیاست خرد که آن را تن‌سیاست نامیدیم. تن‌سیاست سیاست‌ورزی مادرانه‌ای است معطوف به بازگشت میل به قلمرو سیاست؛ و این یعنی گذر از روان‌کاوی به سیاست. کریستوا به این معنا اندیشمندی پسا‌ساختارگرا است.

پی‌نوشت‌ها

1. Subject in Process
2. Micropolitics
3. Symbolic
4. Libidinal Chaos
5. Archaic
6. Semiotic
7. Universalism
8. Alterity
9. Chora

۱۰. کورا هرگز از بین نمی‌رود و حضوری دائم در پس‌زمینه قلمرو نمادین دارد. در شرایطی که نظم نمادین از هم گسیخته می‌شود و شکافی در سطح رخ می‌دهد، خلوص کودکی آن باز می‌گردد. این نا/سخن آشفته و نامفهوم را می‌توان در صحنه و مویه‌ی مادران داغ‌دیده دید. کریستوا به دنبال استحصال انرژی مهارناشدنی و ویرانگر آن است، چرا که به

نظر وی برداشتن سرکوب از روی آن، تنها امکان کنش سیاسی اصیل و حقیقی است. دلیل توجه عمیق کریستوا به هنر و ادبیات همین است.

۱۱. کریستوا مفصل‌بندی کورا را در مقابل نظم و ترتیبی بازنمایانه، وابسته به شهود پدیدارشناختی - مکانی، قرار می‌دهد که به هندسه می‌انجامد (Kristeva 1984: 25-26).

12. Negativity

13. Paternal Law

۱۴. امر مازاد پیش‌بینی‌ناپذیر است؛ تنها امکان فرا رفتن از طبیعت. در اندیشه معاصر انسان را می‌توان «مازاد طبیعت» تعریف کرد.

15. Aufhebung

16. Oral Stage

17. Abjection

18. Taboo

19. Liminal Space

20. Medium

21. Purism

22. Matricide

23. Heimlichkeit

24. Unheimlichkeit

25. Das Unheimliche

26. Reduction

27. Revolt

۲۸. باید میان مادر آرکائیک و مادر به مثابه ابژه میل در مرحله ادیبی تفاوت گذاشت. مادر آرکائیک متعلق به نخستین تجربه‌های کودکی است، که در آن، در روند رشد روانی کودک، هنوز تمایزی میان مادر و کودک وجود ندارد (Beardsworth 2009:130).

۲۹. به ریشه مشترک revolt و revolution بیانده‌شید.

30. Macropolitics

۳۱. «بدن واژینال، این سکونت‌گاه گونه آدمی، تجربه‌ای از «درون‌بودگی» و «واقعیت درونی» بر زنان تحمیل می‌کند، که اجازه نمی‌دهد به راحتی قربانی قانون ممنوعیت شود، یا با رمزگان ناشی از ممنوعیت (زبان، ایماژ، اندیشه و غیره) بازنمایی شود» (Clement and Kristeva 2001: 16).

32. Corpopolitics

33. Second Coming

34. Parousia

References

- Beardsworth, Sara (2009) "Love's Lost Labors: Subjectivity, Art, and Politics", in *Psychoanalysis, Aesthetics, and Politics in the Work of Julia Kristeva*, K. Oliver and S. K. Keltner (eds.), New York: State University of New York.
- Butler, Judith (1990) *Gender and Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, London: Routledge.
- Childers, Joseph and Hentzi, Gary (1995) *The Columbia Dictionary of Modern Literary and Cultural Criticism*, New York: Columbia University Press.
- Clement, Catherine and Kristeva, Julia (2001) *The Feminine and the Sacred*, trans. Jane Marie Todd, New York: Columbia University Press.

- Edmonds, Jeff (2009) "Kristeva's Uncanny Revolution: Imagining the Meaning of Politics", in *Psychoanalysis, Aesthetics, and Politics in the Work of Julia Kristeva*, K. Oliver and S. K. Keltner (Eds.), New York: State University of New York.
- Fath Taheri, Ali and Parsa, Mehrdad (2002) "A Study of the Concept of Semiotic Chora with a Reference to Plato's Timaeus", in *Hekmat va Falsafeh*, Vol. 8, No. 29, Spring.
- Fletcher, John and Andrew, Benjamin (1990) *Abjection, Melancholia, and Love: The Work of Julia Kristeva*, John Fletcher and Andrew Benjamin (Eds.), London: Routledge.
- Hansen, Sarah (2013) "Julia Kristeva and the Politics of Life", in *Journal of French and Francophone Philosophy*, vol. xxi, No. 1, pp. 27 – 42.
- Irigaray, Luce (2002) "This sex which is not one", in *From Modernism to Postmodernism: An Anthology*, Lawrence Cahoon (Ed.), Rashidian (Persian Editor), trans. Nikoo Sarkhosh and Afshin Jahandide, Tehran: Nashr-e Ney (In Persian).
- Kristeva, Julia (1980) *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*, trans. T. Gorz, A. Jardine and L. Roudiez, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (1982) *Powers of Horror: An Essay on Abjection*, trans. Leon Roudiez, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (1983) "Psychoanalysis and the Polis", trans. Margaret Waller, in *The Politics of Interpretation*, W. J. T. Mitchell (ed.), Chicago: University of Chicago Press.
- Kristeva, Julia (1984) *Revolution in Poetic Language*, trans. Margaret Waller, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (1987) *In the Beginning Was Love: Psychoanalysis and Faith*, trans. Arthur Goldhammer, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (1991) *Strangers to Ourselves*, trans. Leon Roudiez, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (1992) *Black Sun: Depression and Melancholia*, trans. Leon Roudiez, New York: Columbia University Press.
- Kristeva, Julia (2010) *Common Individuality*, trans. Mehrdad Parsa, Tehran: Nashre Roozbahan [In Persian].
- McAfee, Noelle (2005) *Julia Kristeva*, trans. Mehrdad Parsa, Tehran: Nashre Markaz [In Persian].
- Nancy, Jean-Luc (2012) *The Truth of Democracy*, trans. Pooya Imani, Tehran: Nashre Markaz [In Persian].
- Nietzsche, Friedrich (2008) *Beyond Good and Evil: On the Genealogy of Morals*, trans. Daryoosh Ashoori, Tehran: Kharazmi Publications [In Persian].
- Payne, Michael (2001) *Lacan, Derrida, Kristeva*, trans. Payam Yazdanjoo, Tehran: Nashre Markaz [In Persian].
- Rashidian, Abdolkarim (2014), *Postmodern Culture*, Tehran: Nashr-e Ney [In Persian].
- Sjöholm, Cecilia (2005) *Kristeva and the Political*, London: Routledge.